

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧУГУЄВО-БАБЧАНСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Г.в.о. директора Чугуєво-
Бабчанського лісового фахового
коледжу
(наказ від 30.08.2024 №60)

Валерій СОЛОДОВНИК

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ВОЛЬЄРНЕ УТРИМАННЯ ДИКИХ РАТИЧНИХ

Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма	Мисливське господарство
Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність	205 Лісове господарство

Укладач: БЄЛОВА Людмила Юріївна, викладач Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу.

Редактор: ГРАЙВОРОНСЬКА Зоя Іванівна, методист Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

Програма складена на основі освітньо-професійної програми Мисливське господарство для підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 205 Лісове господарство.

Розглянуто і схвалено цикловою комісією спеціальності 205 Лісове господарство Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу.

Протокол від 27.06. 2024 №7

Голова циклової комісії Надія ЛІТВІНОВА

Погоджено методичною радою Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу
Протокол від 28.06.2024 №6

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена на основі освітньо-професійної програми Мисливське господарство для підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 205 Лісове господарство. Структура, зміст і послідовність викладення матеріалу у програмі має логічний характер. У програмі прослідковується реалізація міжпредметних зв'язків, оскільки програма тісно пов'язана з такими дисциплінами як «Товарознавство продукції мисливських господарств», «Ботаніка», «Дендрологія».

В процесі навчання студенти ознайомлюються з морфологічними, біологічними та поведінковими особливостями диких ратичних, придатних для вольєрного утримання; розробкою раціонів годівлі диких видів мисливських ратичних; загальними правилами та нормами утримання диких ратичних у вольєрах; складнощами утримання диких ратичних у напіввільних або невольних умовах та шляхами їх подолання. Апарат організації засвоєння навчального матеріалу складається з системи знань, що актуалізують та привертають увагу до засвоєння нових понять, допомагають аналізувати і підсумовувати матеріал.

В залежності від місця знаходження учбового закладу та матеріально-технічної забезпеченості предмета дозволяється вносити обґрунтовані зміни в послідовність вивчення учбового матеріалу та розподіл учбових годин за розділами, темами; в межах загального бюджету часу, що відведений на предмет, а також змінити окремі практичні заняття іншими, схожими за змістом.

Поточний контроль засвоєного матеріалу здійснюється шляхом опитування, виконання індивідуальних завдань, самостійної роботи. Підсумковий контроль– у формі диференційного заліку.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Забезпечення сталого розвитку країни має супроводжуватися створенням безпечного стану довкілля для життєдіяльності суспільства, спираючись на досконалу правову систему, яка б базувалась на збереженні видового розмаїття представників тваринного світу. У цьому процесі центральне місце належить утриманню в штучних умовах та розведенню в неволі диких копитних тварин. У сучасних умовах особливого значення набуває підготовка професійно грамотних фахівців з питань природокористування. **Метою** вивчення дисципліни є професійна підготовка молодших бакалаврів зі спеціальності "Мисливське господарство" у галузі штучного розведення дичини, вольєрного утримання диких ратичних тварин та збагачення мисливських угідь.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Вольєрне утримання диких ратичних» є ознайомлення студентів з основними техніками успішного утримання диких копитних тварин в штучно створених умовах, а також сформувати вміння та навички щодо підбору оптимальної технології утримання та розведення копитних у напіввільних умовах.

Дисципліна базується на вивченні лісової зоології, ботаніки, екології, лісознавства, мисливського законодавства, менеджменту і маркетингу в мисливському господарстві, розведення та селекції мисливських тварин тощо. В свою чергу "Вольєрне утримання диких ратичних" є дисципліною, яка забезпечує вивчення зоопаркової справи, управління популяціями мисливських тварин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Вольєрне утримання диких ратичних» здобувачі освіти повинні

знати:

- біологічні особливості ратичних, придатних для вольєрного утримання,
- світові сучасні технології розведення ратичних в умовах мисливських ранчо,
- організаційні та економічні особливості ранкових господарств в різних ландшафтно-географічних зонах України.

вміти:

- проводити комплексний аналіз особливостей біології ратичних, які можуть бути об'єктами розведення та обрати види, найбільш придатні для різних ландшафтно-географічних зон України;
- підібрати оптимальну технологію утримання та розведення ратичних у напіввільних умовах з метою використання їх в мисливському господарстві та для отримання м'яса та трофеїв;
- визначати оптимальні умови для створення мисливського ранчо;
- розробляти програми створення ранчо та визначати основні економічні показники при вирощуванні ратичних у напіввільних умовах в різних ландшафтно-географічних зонах України.

А також набути:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК10. Здатність працювати самостійно і в команді, ефективно спілкуватися з фахівцями інших професій різного рівня, приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати знання і уміння з лісівничих дисциплін та досліджень й практичний досвід ведення лісового та мисливського господарства у виробничій діяльності.

СК2. Здатність організувати виконання виробничих завдань з ведення лісового та мисливського господарства.

СК3. Здатність до об'єктивного оцінювання стану дерев, лісостанів, особливості їх росту, а також стану мисливських угідь.

СК6. Здатність вибрати типове устаткування та машини для вирішення професійних завдань.

СК7. Здатність реалізовувати ефективні заходи з організації господарства, підвищення продуктивності насаджень, їх біологічної стійкості, ощадливого використання лісових ресурсів.

СК9. Здатність розуміти проектну документацію, зокрема описи, положення, інструкції та інші документи.

СК10. Здатність організувати роботу малих колективів виконавців.

СК11. Здатність формувати почуття відповідальності за виконану роботу.

СК12. Здатність формувати екологічне мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля.

Результати навчання (РН):

РН1. Застосовувати базові гуманітарні, природничо-наукові та професійні знання для вирішення виробничих завдань лісогосподарської галузі.

РН2. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для використання у професійній діяльності.

РН3. Знаходити оптимальні рішення у професійній діяльності, аналізувати та впроваджувати результати лісівничих досліджень.

РН6. Застосовувати знання із економіки, законодавчих актів, нормативнодовідкових матеріалів, організаційно-управлінської документації для ефективної організації виробництва.

РН7. Застосовувати знання з основ проектування та організації ведення лісового, мисливського господарств, заготівлі лісопродукції.

РН8. Визначати лісівничо-таксаційні показники дерев і насаджень, їхню продуктивність та стан дерев, насаджень, довкілля, мисливських тварин, їхньої кормової бази.

РН9. Вирішувати виробничі проблеми, що виникають у процесі професійної діяльності з технологічних, технічних, правових, екологічних, економічних аспектів залежно від зональних умов.

РН11. Застосовувати знання з інформаційних та комунікаційних технологій з метою вдосконалення виробничих процесів у лісовому та мисливському господарствах.

PH12. Впроваджувати у виробництво проєктні рішення на засадах екологічно безпечних технологій та наближеного до природи лісівництва.

PH13. Організувати та здійснювати виробничі процеси згідно з вимогами ергономіки та безпечних умов праці.

PH15. Організувати та здійснювати роботи, спрямованні на підвищення біологічної продуктивності мисливських угідь.

ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ теми	Найменування теми	Кількість годин			
		всього	лекція	практ	самоств.
1.	Вступ. Вольєрне розведення дичини.	4	2		2
2.	Морфологічні та біологічні особливості диких ратичних, придатних для вольєрного утримання.	14	8		6
3.	Поведінкові особливості диких ратичних, придатних для вольєрного утримання.	10	6		4
4.	Розробка раціонів годівлі диких видів мисливських ратичних.	14	6		8
5.	Загальні правила та норми утримання диких ратичних у вольєрах.	10	4		6
6.	Складнощі утримання диких ратичних у напіввільних або невольних умовах та шляхи їх подолання.	7	5		2
	Контрольна робота	1	1		
	ВСЬОГО	60	32		28

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ. Вольєрне розведення дичини.

Історія виникнення та функціонування перших вольєрів.

Свідовий досвід ведення вольєрного мисливського господарства.

Тема 1. Морфологічні та біологічні

особливості диких ратичних, придатних для вольєрного утримання.

Місце дисципліни у системі зоологічних і мисливськогосподарських наук та у структурі бакалаврських програм. Обсяг та структура курсу. Критерії оцінювання знань. Місце та роль вольєрного розведення ратичних у мисливських та лісових господарствах. Морфологічні та біологічні особливості кабана дикого. Морфологічні та біологічні особливості лані європейської. Морфологічні та біологічні особливості козулі європейської. Морфологічні та біологічні особливості бізона європейського. Морфологічні та біологічні особливості оленя плямистого.

Тема 2. Поведінкові особливості диких ратичних, придатних для вольєрного утримання.

Поведінкові особливості кабана дикого. Поведінкові особливості лані європейської. Поведінкові особливості козулі європейської. Поведінкові особливості оленя плямистого. Поведінкові особливості лося звичайного.

Тема 3. Розробка раціонів годівлі диких видів мисливських ратичних.

Харчування тварин як запорука їхнього здоров'я. Розрахунок кормів. Підбор кормів у різні сезони. Лікувальне харчування тварин. Розробка раціонів годівлі диких тварин. Розрахунок складу раціону. Способи урізноманітнення способів годівлі. Сезонні зміни складу кормів, раціону та кормового режиму. Зміни живлення в залежності від віку, статі та індивідуальних особливостей.

Тема 4. Загальні правила та норми утримання диких ратичних у вольєрах.

Загальні положення утримання диких ратичних у вольєрах. Загальні вимоги щодо параметрів мікроклімату приміщень для утримування диких тварин. Транспортування і переміщення диких тварин. Профілактичні та протиепідемічні заходи при утриманні диких ратичних у вольєрах.

Тема 5. Складнощі утримання диких ратичних у напіввільних або невольних умовах та шляхи їх подолання.

Ризики, які слід враховувати при створенні вольєра. Моніторинг чисельності, розселення та видобування диких ратичних на території України. Перспективи вольєрного розведення диких ратичних в Україні.

Індивідуальні завдання

1. Методи оптимізації середовища існування диких тварин у напіввільних або невольних умовах.
2. Обладнання вольєрів для утримування диких ратичних.
3. Комбінації штучних та природних кормів при розробці раціонів годівлі диких видів мисливських ратичних.
4. Організація достатньої рухової активності тварин у напіввільних або невольних умовах.

5. Боротьба за територію та правила розрахунку мінімальної площини.
6. Профілактика травмування та гіподинамії в тварин в умовах вольєрного утримання.
7. Адаптивні властивості диких ратичних.
8. Загальні принципи відбору диких ратичних для вольєрного утримання.
9. Темперамент тварин та його вплив на сумісність при утриманні у вольєрах. Можливість людини впливати на поведінку тварин.
10. Допомога тваринам в подоланні стресу, особливо на перших порах переведення в штучні умови.
11. Складнощі утримання копитних в штучних умовах та шляхи їх подолання.
12. Лікувальне харчування тварин.
13. Світові сучасні технології розведення копитних в умовах мисливських ранчо.
14. Складнощі утримання копитних в штучних умовах та шляхи їх подолання.
15. Поняття мисливського ранчо.
16. Основні завдання гігієни тварин. Методи досліджень, застосовані на гігієні тварин.
17. Характеристика та гігієнічна оцінка основних складових природної сонячної радіації.
18. Класифікація пилу і його значення для організму тварин.
19. Заходи запобігання забруднення повітря мікроорганізмами.
20. Профілактичні заходи при порушенні білково-вуглеводного, жирового, мінерального і вітамінного обмінів речовин.
21. Заходи по попередженню надходження в корми хімічних домішок (мінеральних добрив, пестицидів, лікарських засобів, радіонуклідів).
22. Заходи по запобіганню нагромадження нітритів (нітратів) в кормах.
23. Профілактика захворювань, спричинених отруйними рослинами.
24. Профілактика захворювань, викликаних використанням кормів, уражених грибами, бактеріями і шкідниками.
25. Гігієнічний контроль при проектуванні, будівництві та експлуатації тваринницьких об'єктів.
26. Способи будівництва приміщень для тварин та нормативно-рекомендаційні документи, які використовуються при проектуванні.
27. Проектно-кошторисна документація і завдання на проектування.
28. Основні гігієнічні та санітарні вимоги при виборі ділянки під забудову тваринницьких об'єктів.
29. Поняття проекту вольєра, види проектів. Генплан.
30. Функціональні зони мисливської ферми, їхня характеристику та

значення.

31. Зоогігієнічні вимоги, що ставляться до огорожувальних конструкцій приміщень для тварин.

32. Зоогігієнічні вимоги, що ставляться до обладнання каналізації та освітлення у приміщеннях для тварин.

33. Теоретичні основи моціону та його значення для профілактики захворювань тварин.

34. Основні види і способи організації моціону для різних видів тварин.

35. Гігієнічні й санітарні вимоги до організації та перевезення тварин різними видами транспорту.

Рекомендації що до виконання самостійної роботи

Для оцінки самопідготовки студенти виконують самостійну роботу у вигляді есе. Есе повинно містити думку автора стосовно визначеної теми. При написанні необхідно вказати суть даного питання, відповідь можна супроводжувати малюнками, схемами і т.п. Структура включає в себе титульний лист із зазначенням дисципліни, теми, ПІБ студента і викладача, крім того, в структуру входить вступ, основна частина есе, висновок, список літератури (якщо є посилання на джерела). Загальний обсяг становить 3-5 аркушів формату А4.

Під час виконання ІНДЗ студент повинен продемонструвати вміння у сфері науково-дослідної діяльності. ІНДЗ студенти виконують самостійно протягом вивчення дисципліни з проведенням консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Студенти набувають навичок самостійної роботи з літературою, навчаються порівнювати, аналізувати та систематизувати інформацію.

Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання виконується студентами у вигляді презентації. Презентація має містити не менше 15–20 слайдів. До презентації додається пояснювальна записка формату А4, в якій є вступ, основна та заключна частини, також додається перелік електронних ресурсів, з використанням яких було зроблено презентацію. Розкриття питання оцінюється максимально в **5 балів** (шкала наведена вище). Кількість слайдів, якість тексту та ілюстрацій, новизна, логічність викладення матеріалу оцінюється максимально в **5 балів**. Максимальна кількість балів, яку отримує студент за оформлення пояснювальної записки також становить **5 балів**, при цьому враховуються кількість сторінок, наявність структурних частин (вступ, основна, узагальнення), наявність переліку електронних ресурсів, логічність викладення матеріалу. Захист відбувається в усній формі (максимально **5 балів**).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для засвоєння знань і навичок з дисципліни «Бджільництво» використовуються такі методи навчання:

- словесні (пояснення, бесіда, лекція, дискусійне обговорення проблемних питань);
- наочні (слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, науково-популярні фільми, роздатковий матеріал);

ФОРМИ КОНТРОЛЮ:

- поточний (опитування, тестування);
- рубіжний (контрольна робота);
- підсумковий (диференційний залік, тестування).

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні та контрольні роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі диференційного заліку.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка на лекційному занятті виставляється за активність студента під час дискусії, якість конспекту, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати.

Під час підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

«Відмінно» Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.

«Добре» Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких

прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.

«Задовільно» Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.

«Незадовільно» Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Євтушевський М.Н. Мисливські тварини України на волі та у вольєрах. – монографія / М.Н. Євтушевський. – Черкаси: Вертикаль, 2012. – 170 с.
2. Севериновська О. В. Етологія (основи поведінки тварин): підручник для вищих навчальних закладів / О. В. Севериновська, О. Є. Пахомов, В. К. Рибальченко. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. – 292 с.
3. Штучне розведення дичини : навчальний посібник / Корж О.П., Петриченко В.В., Фролов Д.О. – Суми : Університетська книга, 2012. – 224 с.

Інформаційні ресурси:

1. Закон України про мисливське господарство та полювання / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>
2. Закон України про тваринний світ / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>
3. Червона книга України. Тваринний світ. – 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.redboo>